

менительной практики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Т.Г. Дудукина. – Нижний Новгород, 2007. – 35 с.

19. Куленкова М.П. Проблемы формирования коллегии присяжных заседателей / М.П. Куленкова // Вестник Удмуртского университета. Правоведение. – 2007. – № 6. – С. 113–120.

20. Боботав С.В. Суд присяжных. История и современность / С.В. Боботав, Н.Ф. Чистяков. – М.: Рос. правовая академия МЮ РФ, 1997. – 104 с.

21. Тисен О.Н. Формирование коллегии присяжных заседателей (теоретические и практические проблемы): Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / О.Н. Тисен. – Оренбург, 2009. – 24 с.

22. Дежнев А.С. Организационные и правовые проблемы формирования коллегии присяжных заседателей / А.С. Дежнев // Рос. юстиция. – 2005. – №7. – С. 25–26.

УДК 343.985

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА МЕТОДИКА ЇХ РОЗСЛІДУВАННЯ

Лазебний А.М., старший викладач
кафедри кримінального процесу та криміналістики
Навчально-науковий інститут права
Національного університету державної податкової служби України

У статті досліджуються проблематичні питання криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень проти громадського порядку. Аналізуються процесуальні аспекти методики розслідування злочинів проти громадського порядку.

Ключові слова: кримінальне провадження, злочини проти громадського порядку, розслідування кримінальних правопорушень, криміналістична характеристика кримінальних правопорушень.

В статье исследуются проблематичные вопросы криминалистической характеристики уголовных преступлений против общественного порядка. Анализируются процессуальные аспекты методики расследования преступлений против общественного порядка.

Ключевые слова: уголовное производство, преступления против общественного порядка, расследования уголовных преступлений, криминалистическая характеристика уголовных преступлений.

Lazebny A.M. FORENSIC CHARACTERIZATION OF CRIMINAL OFFENSES AGAINST PUBLIC ORDER AND METHODS OF INVESTIGATION

The article examines problematic issues of criminological characteristics of criminal offenses against public order. Analyzes procedural aspects of methodology of investigation of crimes against public order.

Key words: criminal proceedings, crimes against public order, criminal investigation, forensic characterization of criminal offenses.

Постановка проблеми. Дослідження у криміналістиці події кримінального правопорушення, особи злочинця та інших обставин, що підлягають встановленню при розслідуванні кримінальних правопорушень, досить довгий час проходило на емпіричному рівні. На основі отриманих знань розроблялися типові криміналістичні рекомендації щодо розслідування кримінальних правопорушень. Пізніше ці знання у вигляді емпіричних моделей події кримінального правопорушення різного рівня загальності стали називати криміналістичними характеристиками.

Ступінь розробленості проблеми. Термін «криміналістична характеристика» юристи почали застосовувати в середині 60-х р.р. Він згадується в працях А.Н. Колісніченко та Л.А. Сергієва, причому останній не лише вживає його в своєму дослідженні, але і дає його розгорнуте визначення [1, с.18]. Також у відомих загальнотеоретичних та практичних працях А.Н. Васильєва, І.Ф. Пантелєєва, В.Г. Тарасевича, В.А. Образцова часто згадується про поняття, структуру криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень [2, с. 17].

Сучасний стан досліджень по даній проблемі дозволяє визначити поняття криміналістичної характеристики кримінального право-

порушення. Криміналістична характеристика кримінального правопорушення – це розроблена і підтверджена практикою боротьби зі злочинністю система взаємопов'язаних даних про подію кримінального правопорушення (місце, час, спосіб та інші обставини кримінального правопорушення, типові наслідки злочинного посягання). «Криміналістична характеристика виду злочину складається на основі узагальнення характеристик конкретних злочинів даного типу», – зазначає Н.П. Яблоков. Ядром криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень виступають обставини, що підлягають доказуванню. Тому можна зробити висновок, що криміналістична характеристика є дещо ширшою від предмета доказування. Н.А. Селіванов стверджує, що криміналістична характеристика включає будь-які обставини кримінального правопорушення, але при умові, якщо вони сприяють розслідуванню злочину.

На мою думку, до криміналістичної характеристики кримінального правопорушення, крім вище зазначених елементів, входять і проміжні факти, які доповнюють і розвивають предмет доказування: особа потерпілого, злочинні зв'язки підозрюваного, сліди кримінального правопорушення тощо.

Мета статті: розглянути сучасне розуміння криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень з урахуванням таких рівнів відомостей, як: загальна характеристика усіх видів кримінального правопорушення; криміналістична характеристика групи кримінальних правопорушень; криміналістична характеристика конкретного кримінального правопорушення.

Виклад основного матеріалу. Загальна характеристика кримінальних правопорушень – це описання загальних рис, притаманних усім кримінальним правопорушенням. На думку І.Ф. Павлова, вона є «вихідною, ключовою для правильної побудови і обґрунтування будь-яких методичних рекомендацій» [5, с. 13]. Вона придатна практично для аналізу всіх видів кримінальних правопорушень, має незначну практичну спрямованість і є «малопродуктивною» [6, с. 100].

Криміналістична характеристика кримінальних правопорушень проти громадського порядку структурно складається з відомостей загальної криміналістичної характеристики і власних компонентів, які вказують основні напрями використання технічних засобів; визначають шляхи і методи виявлення злочинця; допомагають зосередити зусилля спеціалістів на отримання інформації про умови і середовище, в яких було вчинено кримінальне правопорушення; предмет безпосереднього посягання, час, місце і спосіб вчинення кримінального правопорушення (подія кримінального правопорушення); мотив і мету кримінального правопорушення; особу підозрюваного та потерпілого та їх поведінку; механізм слідоутворення; матеріальні цінності, грошові кошти, інші безпосередні об'єкти злочинного посягання та їх типові наслідки.

Криміналістична характеристика конкретного кримінального правопорушення включає всі його індивідуальні особливості. А.А. Ейсман підкреслює, що «криміналістична характеристика одиначного злочину не представляє інтересу для науки, оскільки наука займається вивченням та узагальненням типового, такого, що повторюється» [6, с. 100].

Виходячи з вищевикладеного, зосередимо більш детальну увагу на криміналістичній характеристиці кримінальних правопорушень проти громадського порядку. Ця група в Кримінальному кодексі України (далі – КК України) є найчисельнішою серед усіх кримінально-караних діянь. З усіх складів кримінальних правопорушень цієї групи найбільш розповсюдженим є хуліганство [7]. Стаття 296 КК України визначає хуліганство, як грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом. Предметом посягання даного злочину являється: нормальна діяльність державних, громадських організацій, установ та осіб, зайнятих охороною громадського порядку; житлові, майнові права громадян, їхня воля, здоров'я, честь, гідність, недоторканність та інші гарантовані Конституцією України права та свободи громадян, майно, об'єкти інтелектуальної власності. Місцем вчинення хуліганських дій можуть бути: вули-

ця, громадський транспорт, танцмайданчик, кафе, кінотеатр, гуртожиток, двір, квартира тощо. Обстановка, як правило, характеризується скученням натовпу, нерідко поблизу відділку міліції, представників громадськості. Цей злочин найчастіше відбувається ввечері, у вихідні та передвихідні дні, а також під час масових заходів (спортивні змагання), коли вони недостатньо організовані.

Небезпека хуліганства полягає в тому, що воно породжує ряд інших кримінальних правопорушень: нанесення тілесних ушкоджень, грабежі, розбійні напади, зґвалтування, опір працівникам міліції. Хуліганські дії можуть проявлятися у найрізноманітніших формах, наприклад: застосуванні насильства (побоїв, заподіяння тілесних ушкоджень) до потерпілих, знищенні або пошкодженні майна, безладній стрілянині, використанні сильнодіючих речовин із метою зірвати проведення масового заходу, проявах безсоромності, знуцанні над безпорадними людьми тощо.

Відомості про спосіб та осіб, що вчинили кримінальне правопорушення, є одним із головних елементів криміналістичної характеристики злочинів проти громадського порядку. За об'єктом посягання спосіб вчинення хуліганства можна класифікувати на дії: спрямовані проти громадського порядку, так і інших суспільних відносин.

Першу групу складають дії, які являють собою грубе порушення спокою громадян, нормальний режим роботи юридичних осіб (нецензурна лайка, погрози, шум, зриви масових заходів); привселюдне порушення норми моралі (оголення частин тіла); створення цинічних та нецензурних записів, безпідставні виклики швидкої допомоги, повідомлення про смерть близьких; грубе порушення загальноприйнятих норм гуманного ставлення до тварин (катування, нанесення каліцтв); зухвале пошкодження лінії електропередач, радіозв'язку, порушення правил радіопередач. До другої групи відносяться дії, пов'язані із посяганням на честь, гідність, недоторканність особи (публічні образи, нанесення побоїв, нацькування собак); обмеження волі (зв'язування); ушкодження майна (поломка телефонів-автоматів, руйнування вітрин, огорож, засобів вуличного освітлення) [8, с. 75].

Жести, слова, фізичне насильство складають основу хуліганських дій. Жести та слова складають основу таких способів вчинення хуліганських дій, як цинічні вияви: публічне оголення статевих органів, роздягання догола, нецензурна лайка, опоганення пам'ятників, а фізичне насильство – нанесенням побоїв, катування, нацькування собак і т. д.

Класифікація способів вчинення хуліганства на основі названих елементів дозволяє чітко окреслити слідові картини місця злочину, прогнозувати джерела ідеальних та матеріальних відображень.

Основними джерелами відомостей про хуліганство являються люди та речі. Це – свідки-очевидці, потерпілі, їх показання, зроблені ними фотознімки, кінострічки, відеозаписи, на яких зображені дії хулігана, матеріальні сліди контакту злочинця або знаряддя крими-

нального правопорушення з об'єктами матеріального світу (сліди рук, ніг, знарядь злочину), сліди-предмети (камінь, недокурки), а також сліди-речовини.

Відомості про особу хулігана являються одним із важливих елементів криміналістичної характеристики. Аналізуючи дану інформацію, можна створити його соціальний «портрет», який згодом можна використати для планування розшуку злочинця, що зник, введення профілактичної роботи і розслідування взагалі. Кримінологічні дослідження та судова практика показує, що в даний період хуліганські дії вчиняють в основному чоловіки у віці 16–49 років. Основна кількість хуліганських проявів припадає на період 18–30 років. Більша частина злочинців мають початкову або незакінчену середню освіту, проживають у містах, більш 3/4 із них зловживають спиртними напоями, 1/3 складають особи, раніше судимі.

Хуліганство є умисним правопорушенням. Винний усвідомлює, що своїми діями грубо порушує громадський порядок, виражаючи тим самим явну неповагу до суспільства, і бажає цього.

Велику складність при розслідуванні хуліганства представляє з'ясування мотиву кримінального правопорушення, тому що часто дії правопорушника виглядають настільки безглуздими, що в оточуючих складається враження про їх безмотивованість. У конкретному хуліганському прояві може бути цілий комплекс мотивів, заснованих на особистих спонуканнях (помста, користь, ревнощі тощо), однак головним завжди є хуліганський мотив, і якщо в діях порушників немає хуліганських спонукань, то такі діяння не можуть розглядатись як хуліганські.

Найбільш розповсюдженим видом є хуліганство без обтяжуючих обставин, яке виражається найчастіше в нанесенні побоїв або заподіянні легких тілесних ушкоджень.

Особливо небезпечним видом є злісне хуліганство – навмисні дії, що грубо порушують громадський порядок і виражають явну неповагу до суспільства, якщо вони: відрізняються за своїм змістом винятковим цинізмом чи особливою зухвалістю; пов'язані з опором представнику влади чи громадськості, що виконує обов'язок по охороні громадського порядку, чи громадянину, що припиняє хуліганські дії; вчинені особами, раніше судимими за хуліганство.

Особливо злісне хуліганство відноситься до числа найбільш складних видів хуліганства і являє собою найбільшу громадську небезпеку. Об'єктивну сторону цього злочину складають дії, що грубо порушують громадський порядок і виражають явну неповагу до суспільства, вчинені з застосуванням зброї, а також предметів, які спеціально пристосовані для нанесення тілесних ушкоджень.

Хуліганські дії відбуваються без заздалегідь обміркованого мотиву і якої-небудь підготовки, і тривають протягом коротких проміжків часу. При цьому хуліган найчастіше знаходиться в стані алкогольного чи іншого сп'яніння, у силу чого не може потім детально розповісти про вчинене, а показання свідків

бувають неповними та суперечливими. Тому дуже важливо негайно одержати відомості про обставини, що підлягають встановленню у провадженні, і зафіксувати необхідні дані в належних документах. Дії особи хулігана в громадському місці, як правило, не можуть бути не поміченими. Тому пошук свідків і потерпілих у більшості випадків не викликає особливих труднощів. Більш того, часто очевидці і потерпілі добровільно надають допомогу працівникам міліції в припиненні хуліганських дій, затриманні злочинців і з'ясуванні істотних обставин у провадженні. Спізнале реагування на сигнали про хуліганство спричиняє негативні наслідки: винуватці йдуть із місця події, і встановлення їх викликає труднощі, а потерпілі й очевидці з різних причин ухиляються від дачі показань [10, с. 196].

Отже, виходячи з розглянутої конкретної криміналістичної характеристики кримінального правопорушення, вчинених проти громадського порядку, можна зробити висновок, що джерелами інформації є «криміналістичні знання слідчого, його життєвий та професійний досвід, матеріали кримінального провадження, інформація органів дізнання, консультації спеціалістів» [11, с. 47]. На мою думку, криміналістична характеристика – це вихідні дані, які мають важливе значення, тому що слугують основою для розробки науково-обґрунтованих програм (методик) розслідування кримінальних правопорушень [12, с. 84].

Л.Я. Драпкін підкреслював, що «першочерговим етапом і найважливішим компонентом інформації є програмування і процесу розслідування в цілому, і окремих його дій» [13, с. 4]. Я вважаю, що в розроблених програмах розслідування, і в тих, які будуть створюватись, необхідним інформаційним компонентом повинні бути програми, присвячені використанню спеціальних знань у слідчій, оперативно-розшуковій та експертній діяльності. У слідчій діяльності один із найбільш перспективних шляхів програмування використання спеціальних знань є розробка та застосування криміналістичних характеристик кримінальних правопорушень в умовах типових слідчих ситуацій. Також треба погодитися з думкою І.Ф. Герасимова, що слідча діяльність обов'язково повинна поєднуватись із досягненнями науково-технічного прогресу [14, с. 7].

Програми використання спеціальних знань на досудовому розслідуванні слід складати із урахуванням позитивного та негативного слідчого досвіду. Варто підкреслити, що на набуття власного досвіду методом проб і помилок потрібно набагато більше часу, ніж на засвоєння чужого досвіду, сконцентрованого в програмах, що розглядаються.

Програмування слідчої діяльності з використання спеціальних знань не повинно бути лише системою жорстких, обов'язкових приписів, регламентацій і наказів, а й включати в себе криміналістичні рекомендації, (загальні та специфічні). Загальні рекомендації можуть застосовуватись слідчим у будь-якій ситуації, не залежно від обставин кримінального провадження, а специфічні – лише на конкретну

слідчу ситуацію і визначеного адресата (наприклад, слідчого, оперативного працівника тощо) [16, с. 230]. Варто зазначити, що криміналістичні рекомендації часто є складовою розроблених криміналістичних засобів та прийомів. Криміналістичні рекомендації включають у себе поради по запровадженню в практику тактичних прийомів і засобів, тобто поняття «криміналістичні рекомендації» є значно ширшим від понять «тактичний прийом» та «тактичні засоби».

Злочинна дія, а особливо та, яка пов'язана з порушенням громадського порядку – це складна система взаємопов'язаних і причинно обумовлених дій (бездіяльності) суб'єкта, фактів та обставин у навколишньому середовищі. Результатом якого є сліди – своєрідні зміни на місці події та у навколишньому середовищі: поява нових предметів або зникнення тих, що були раніше, порушення розташування або зміна їх стану чи поверхні [20, с. 18]. Їх своєчасне виявлення, вилучення, дослідження та вивчення не можливе без активного використання науково-технічних засобів та спеціальних знань: логіки, психології, кібернетики, природничих та технічних наук. Таким чином, основу програмування спеціальних знань складають слідують об'єкти і слідосприймаючі об'єкти.

Криміналістична характеристика, розкриваючи типові особливості підготовки, вчинення і приховування даної групи (виду) злочинів, допомагає завдяки цьому знаходити найбільш ефективні тактичні прийоми і технічні засоби їхнього розкриття. В цьому сенсі вона є однією з важливих методологічних проблем криміналістики.

Для розслідування кримінальних правопорушень у сфері громадського порядку важливою версією про спосіб його вчинення. Спеціалісти можуть вказати свої міркування про вибір злочинцем конкретного способу вчинення кримінального правопорушення, про наявність (відсутність) зв'язку між злочинцем та об'єктом посягання, про створення штучних доказів (інсценування) тощо. Спеціалісти допомагають слідчому висувати версії про час і місце вчиненого кримінального правопорушення, про достовірність або недостовірність показань свідків, потерпілих та інших учасників кримінального процесу.

Обставини, що потребують обов'язкового призначення експертизи, перераховані в ч. 2 ст. 242 КПК України. У таких випадках слідчий, використовуючи особисті спеціальні знання і консультативну допомогу спеціалістів, повинен своєчасно запланувати проведення відповідних судових експертиз, виконання процесуальних дій, що забезпечать можливість експертного дослідження, професійну оцінку висновку експерта.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що важливим значенням криміналістичної характеристики є те, що вона є основою методики розслідування злочинів, у тому числі і проти громадської безпеки. Основоположним у методиці розслідування злочинів є кримінальне і кримінально-процесуальне законодавство та сучасні можливості природних, технічних і суспільних наук, що

визначають рівень розвитку криміналістики. Власне кримінальний закон, кримінально-правова характеристика, дана законодавцем, визначає, з приводу чого повинно бути проведено розслідування, і які елементи даного складу злочину необхідно встановити з кримінальної справи. Це – головне у визначенні напрямку і завдань розслідування. Криміналістичній характеристиці злочинів у розробці методики розслідування належить важлива, але у порівнянні з кримінальним і кримінально-процесуальним законами допоміжна роль.

Криміналістична характеристика злочину має важливе значення не тільки для методики розслідування злочинів проти громадської безпеки, але і для криміналістичної техніки і слідчої тактики. Криміналістична техніка, тактика розкриття злочинів і тактичні прийоми виконання слідчих дій розвиваються з урахуванням криміналістичних характеристик окремих видів злочинів із використанням даних про сучасні особливості злочинної діяльності, змін її способів і засобів, що злочинці прагнуть пристосувати до обстановки, що змінюється, і зробити їх більш прихованими і надійними.

Криміналістична характеристика, розкриваючи типові особливості підготовки, вчинення і приховування даної групи (виду) злочинів, допомагає завдяки цьому знаходити найбільш ефективні тактичні прийоми і технічні засоби їхнього розкриття. В цьому сенсі вона є однією з важливих методологічних проблем криміналістики.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сергеев Л.А. Розслідування і попередження розкрадань, що вчиняються при проведенні будівельних робіт. Автореф. дис. канд. юр. наук. – М., – 1966. – 18 с.
2. Белкін Р.С. Курс радянської криміналістики. Т.3. Криміналістичні засоби, прийоми та рекомендації. – М., – 1979. – С. 184–192.
3. Яблоков Н.П. Дослідження обставин злочинних порушень правил безпеки праці. – М., – 1980. – 26 с.
4. Встановлення осіб, що вчинили вбивство у зв'язку з заволодінням соціалістичним майном // Під ред. Н.А. Селіванова. – М., – 1985. – 9 с.
5. Криміналістика. – М., – 1990. – 13 с.
6. Ейсман А.А. Про зміст криміналістичної характеристики злочину // Криміналістична характеристика злочину. – М., – 1984. – 100 с.
7. Кримінальний кодекс України в редакції від 5 квітня 2001 року // [http://www.rada.gov.ua/].
8. Матусовський Г.А. Криміналістична характеристика злочинів // Криміналістика. Підручник/ за ред. В.Ю. Шепітька. – Харків, 1998. – 144 с.
9. Салтевський М.В. Криміналістическая характеристика: структура, елементи // Специализированный курс криміналістики. – К., – 1987. – 196 с.
10. Бахин В.П. Криміналістическая методика. – Київ, – 1999. – 196 с.
11. Густов Г.А. Поняття і види криміналістичної характеристики злочинів // Криміналістична характеристика злочинів. – М., – 1984. – 47 с.
12. Ейсман А.А. Теоретичні питання програмування розслідування // Питання боротьби зі злочинністю. – М., – 1987. – Вип. 45. – С. 84–92.
13. Герасимов І.Ф., Драпкін Л.Я. Програмування розслідування: Проблеми і можливі рішення // Теоретичні і практичні проблеми програмування процесу розслідування злочинів. – Свердловськ. – 1989. – 4 с.

14. Герасимов І.Ф., Іщенко Є.П. Проблеми програмування дій на початку розслідування // Теоретичні і практичні проблеми програмування процесу розслідування злочинів. – Свердловськ. – 1989. – 7 с.

15. Коновалова В.О. Використання OEM для програмування розслідування // Теоретичні і практичні проблеми програмування процесу розслідування злочинів. – Свердловськ. – 1989. – 38 с.

16. Белкін Р.С. Курс радянської криміналістики. Загальна теорія радянської криміналістики. – Частина I. – М. – 1977. – 230 с.

17. Танасевич В.Г., Образцов В.А. Методика розслідування та криміналістична класифікація злочинів // Криміна-

лістична характеристика злочинів. – Свердловськ. – 1978. – 24 с.

18. Соя-Сірко Л.Я. Програмування розслідування // Соц. законність. – 1980. – С. 50–51.

19. Клочков В.В. Криміналістична характеристика і методика розслідування злочинів // Проблеми програмування, організації та інформаційного забезпечення попереднього слідства. – Уфа. – 1989. – 139 с.

20. Русаков М.Н. Об'єкти криміналістичного огляду. – Омськ. – 1977. – 18 с.

21. Басалаєв А.Н. Збереження інформації, що міститься в слідах. – Л. – 1981. – 62 с.

УДК 343.9

СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ З ВИКОРИСТАННЯМ ПОЛІГРАФА ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Линник О.В., к. ю. н.,
доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Національний університет державної податкової служби України

Стаття присвячена аналізу можливості проведення психофізіологічної експертизи з використанням поліграфа та дослідженню шляхів застосування її результатів під час розслідування, та судового розгляду кримінальних правопорушень.

Ключові слова: поліграф, психофізіологічна експертиза, висновок експерта, допустимість доказів, використання результатів експертизи.

Статья посвящена анализу возможности проведения психофизиологической экспертизы с использованием полиграфа и исследованию путей применения ее результатов при расследовании и судебном рассмотрении уголовных правонарушений.

Ключевые слова: полиграф, психофизиологическая экспертиза, заключение эксперта, допустимость доказательств, использование результатов экспертизы.

Linnik O.V. THE SPECIFIC USE OF RESULTS OF PSYCHO-PHYSIOLOGICAL EXAMINATION USING POLYGRAPH IN INVESTIGATION OF CRIMINAL OFFENCES

The article analyzes possibilities of psycho-physiological examination using polygraph and research of ways of use its results in investigation and trial of criminal offences.

Key words: polygraph, psychophysiological examination, expert opinion, admissibility of evidence, using results of examination.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день ні в кого не викликає сумніву той факт, що використання науково-технічних засобів під час розслідування кримінальних правопорушень у цілому робить кримінальне судочинство більш ефективним, а часом виступає і з метою захисту прав і свобод особи. Але, при цьому умовами їх застосування є безпека та достовірність результатів. У зв'язку з цим умови використання поліграфа при розслідуванні та судовому розгляді кримінальних правопорушень і роль отриманих результатів у доказуванні оцінюються вченими неоднозначно.

Метою даної статті є аналіз необхідності призначення та проведення психофізіологічної експертизи з використанням поліграфа та дослідження можливості застосування її результатів.

Ступінь розробленості проблеми. Дослідження цієї теми знайшло відображення у наукових працях: Т.В. Аверьянкової, Д.Т. Арабулі, І.Єфремова, О.І. Мотляха, Я.В. Комі-

сарової, А.В. Кудрявцевої, О.П. Сошнікова, Ю.І. Холодного, В. Янкі та інших.

Отримання значущої інформації під час спілкування між суб'єктами кримінального провадження – процес надзвичайно складний, багатогранний, що ні з формального, ні зі змістовного боку не може бути охарактеризований у термінах однієї лише теорії інформації без урахування сучасних розробок психології та психофізіології. У зв'язку з цим слідчому та поліграфологу необхідно зосередитися на вивченні тактико-комунікативної сторони спілкування з особами, які беруть участь як у слідчих діях, так і в реалізації інструментальної діагностики достовірності вербальної інформації. Особливим, на думку О.І. Мотляха, є тактико-комунікативний процес побудови спілкування між експертом-поліграфологом та ініціаторами проведення психофізіологічної експертизи з використанням поліграфа, зокрема органами досудового розслідування, стороною захисту й підекспертною особою, щодо перевірки в неї ідеальних слідів відобра-